

समग्रा

अंक-२०, असार २०८८

सीमान्तकृत मानिसहरूको
सशक्तीकरणमा सामाजिक
परिवर्ग !

मित्र

३२ औं साधारणसभा
उद्घाटन

६

रामा कामलाई संस्थागत गर्दै !
महासचिव श्री दुर्गादत्त घिमिरेको
प्रतिवेदन ८

अर्थशुद्धि नै सर्वशुद्धि हो !

कोषाध्यक्ष चमेली प्रधानद्वारा आर्थिक
प्रतिवेदन प्रस्तुत १२

साबुन बनाउने तालिमप्रश्नात्
सिरहा गोविन्दपुरका महिलाहरू

सम्पर्कका लागि ठेगाना:

समग्रा विकास सेवा केन्द्र

हास्पिटल मार्ग, चावहिल,
पो.ब. नं. : १३२७८, काठमाडौं,
फोन नं. ४४६९६४९, ईमेल:
info@samagra-nepal.org.np,
वेबसाइट: www.samagra-nepal.org

समग्रा विकासका १६ वर्ष

● डोरनाथ न्यौपाने

१६ वर्षअघि सीमान्तकृत समुदायका दलित, जनजाति, आदिवासी र महिलाको पक्षमा काम गर्ने उद्देश्यले समग्र विकास सेवा केन्द्र स्थापना भएको हो । २०५३ वैशाख २८ गते समग्रको जन्मदिन हो । तर, यसको स्थापनाका जरा पञ्चायतकालमा पाल्याको भडेवाको बगाले गाउँझड्ग नामक दलित बस्तीमा गरिएको स्वावलम्बन कार्यसम्म पुगेका छन् । जितिवेला गैर सरकारी संस्थाको अवधारणा नै नयाङ्ग थियो ।

जीविकोपार्जन र पूर्वाधार विकासका काम आयआर्जन समितिमार्फत अधि बढाइन्थ्यो । ०४६ सालमा प्रजातन्त्र पुनःस्थापना भएपछि,

मात्र खुला त्पमा अधिकारमुखी अभियान अघि बढेको हो ।

समग्रले स्थापनाका दिनदेखि नै अधिकारसम्बन्धी चेतना र जीविकोपार्जन गर्ने दुईपाटे नीति अख्यायर ग“यो । यसले नागरिक र राजनीतिक अधिकारका साथै दोस्रो र तेस्रो पुस्ताका सामाजिक आर्थिक विकास तथा वातावरण अधिकारका निमित्स सर्वसाधारणलाई सशक्तीकरण गर्ने कार्य अधि बढायो । माओवादी जनयुद्ध चलिरहेका बेला दुर्गम गाउँझहत्त्वा हिंसा र द्वन्द्व चरम थियो । समग्रले यति नै बेला गाउँझमा शान्तिपूर्ण अभियानमार्फत सीमान्तीकृत व्यक्तिमाथि गरिएको विभेद र उनीहत्त्वाई

मिलेट बसेको गाउँबाट, टोलटोलमा सामाजिक परिवाट, व्याययुक्त समृद्ध बरपाइवाट !

विकासका कामबाट बाहिर पारिएको अन्यायवित्त जागरूक बनाउन थाल्यो । महिला, दलित, आदिवासी, जनजातिहरू राष्ट्रिय स्रोतसाधनमाथि अधिकार दावी गर्दै आत्मनिर्भर विकासतरफ अग्रसर हुन थाले । मानवअधिकारको संरक्षण, अभ्यास र दावी गरिरहे । यस सिलसिलामा उत्पन्न बाधाअवरोधले सीमान्तीकृतहत्त्वाई आफ्नो नैसर्गिक अधिकार प्राप्तिका निमित भन धारिलो बनायो । यसबाट बाह्य आर्थिक सहयोगविना पनि हामी आफ्नो क्षमता बढाउङ्गै अघि बढ्न सकिन्छ भन्ने अनुभव प्राप्त भयो ।

समग्र स्वयम् विकासको वाहक होइन् अपितु सीमान्तीकृतको अधिकारमुखी जागरण अभियानमा सहजकर्ताको भूमिका खेलेर उनीहत्त्वा अवश्यक सिप, ज्ञान र जानकारी दिएर सशक्त बनाउन समग्र निरन्तर लागि रहयो । जनता जागरूक बनिरहे । मानवअधिकार परिपूर्तिका लागि बकालत, मानवअधिकार उल्लंघनवित्त अभियान, दलित जनजातिको राजनीतिक सशक्तीकरण, स्थानीय द्वन्द्व त्पान्तरण र शान्ति स्थापना निमित अभियान जीविकोपार्जन अभिवृद्धि, त्यसका निमित स्थानीय स्रोत परिचालन, ग्रामीण पूर्वाधार निमित अग्रसर बन्यो । फलस्वत्प उत्तरी गोर्खामा ९१ किलोमिटर घोडेटो बाटो बन्यो । २०० भन्दा बढी खानेपानी, ३७ वटा विद्यालय भवन, ४७ वटा सामुदायिक भवन, ३ वटा लघु जलविद्युत् योजना र ७ वटा भोलुंगे पुल बने ।

महिला, दलित, आदिवासी जनजातिहरू कसरी समुदायमा आफ्नो अधिकार निमित जागरूक बन्नै समाज परिवर्तनका नेता बने ? यसका असंख्य उदाहरण छन् । संविधानसभासम्म सामाजिक परिवारका सदस्य पुगेका छन् । यो उनीहत्त स्वयंमा आएको जागरूकताको परिणाम हो । फलस्वत्प १ हजार २६ वटा आयआर्जन

समितिमध्ये यस अवधिमा केही सामाजिक परिवारमा त्पान्तरण भए । नयाङ्ग थपिएका गरी ४ सय ९ वटा सामाजिक परिवार बनेका छन् । सीमान्तकृत जनताका ४१ वटा सहकारी बनें, जसमध्ये ९ वटा त महिलाले मात्र सञ्चालन गरेका सहकारी छन् ।

६ वटा जिल्लामा सामाजिक परिवारका जिल्ला समिति बनेका छन् । सीमान्तीकृत र बहिष्कृत समुदायका संगठित परिवारमा समाजका निमित केही गरौ भन्ने भावना कतिसम्म छ भन्नका लागि उनीहत्तेले बनाएको नियम नै आदर्शमय छ । उनीहत्त भन्छन् / धरपरिवारलाई २९ दिन, सामाजिक परिवारलाई एक दिन !! यो नारा आफैमा प्रशस्त छ । उनीहत्सोचको कुन धरातलमा छन् यी कुरा लेखिरहङ्गदा म त विगतका ती दिन सम्फन पुगे । यहाङ्गसम्म आइपुन कति आरोहङ्ग अवरोह पार गर्नुप “यो । मेरा आङ्गखाअगाडि भलभली ती दिनका अपठ्यारा गतिविधिहरू आउन थाले । नचाहङ्गदा नचाहङ्गदै पनि म भावुक हुन पुगे । हतेरिका ! कहिले ३ सय ६६ जना कार्यकर्ता त कुनै बेला भन्नै एकलैजस्तो भएर काम गर्नुपरेका ती दिन ! त्यात्खेरका अपठ्याराभित्रका सप्त्यारा सम्फङ्गदैछु । अहिले त समग्रले काम गरेको गाउङ्गङ्गमा सीमान्तकृत मानिसकै नेतृत्वमा एक हजार २६ संगठित स्थानीय सामाजिक संस्था छन् । ३२ हजारमाथि घरधुरी त्यसका सदस्य छन् । धादिह, लमजुह, उदयपुर, सप्तरी र महोत्तरीका जिल्ला सदरमुकाममा सम्पर्क कार्यालय छन् । गोरखाको हरमटारी तथा सिरहाको लहानमा क्षेत्रीय सम्पर्क कार्यालय छन् । समग्रले तीमार्फत कार्यक्रम भएका गाउङ्गङ्गाउङ्गङ्गमा आफ्ना कार्यकर्ता र स्वयमसेवकमार्फत सामाजिक परिवारमा सेवा पुँ“याइहेको छ ।

के हो सामाजिक परिवार ?

यो स्थानीय सीमान्तकृत दलित, जनजाति, महिला तथा विपन्न र अन्य मानिसको नेतृत्वमा स्थापना भएको समावेशी संस्था हो । यसभित्रका सदस्यमा आपसमा अन्तर्सम्बन्ध, सरसहयोग, प्रजातात्त्विक प्रणाली, सुशासन सबैको सहमतिमा निर्णय गर्ने परिपाटी, एकता यसको मूल खम्बा हो । द्वन्द्व त्पान्तरण, मानवअधिकारको पूर्ण सम्मान गर्ने

परिपाटी र दुःखका बेला एक अर्कालाई सघाउन उनीहरूले नै स्थानीय त्पमा नेतृत्व र सञ्चालन गरिरहेको मौलिक संगठन हो । सीमान्तकृत मानिसको विश्वासको आधार हो ।

नेतृत्वमा सीमान्तकृतहरूको पहुँच

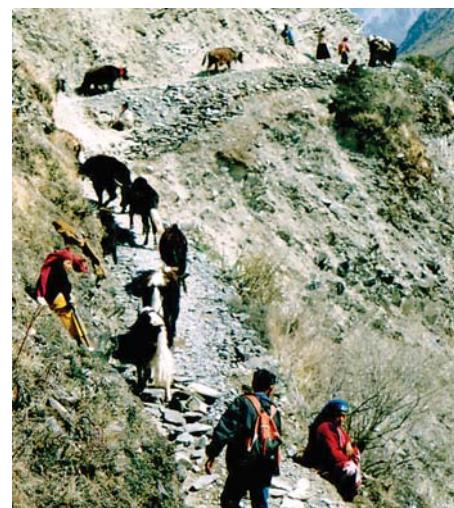
सामाजिक परिवारबाट ६ सयभन्दा बढी व्यक्ति विभिन्न स्थानीय तहको नेतृत्वमा पुगेका छन् । पहिलेका निन्याउरा आङ्गखा सामाजिक परिवारमा संगठित भएपछि चम्किला र उज्याला देखिन थालेका छन् । अन्यायवित्त शिर ठाडो पारेर प्रतिवाद गर्ने, आत्मसम्मान राख्ने अधि बढ्ने गरेका छन् । यसका ३२ हजार सदस्यमध्ये ६५% महिला सदस्य छन् । विभिन्न उन्नतिका साथै आफ्नो हक्क अधिकार प्राप्त गरेको, शान्तिपूर्ण संघर्ष अनि स्थानीय सामजिक संस्थाहरूमा नेतृत्वमा पुग्ने महिलाहरूले ती ठाउँझमा योगदान दिएका छन् । सप्तरी डिमन९६ की सरस्वती सामाजिक परिवारकी कोषाध्यक्ष रमणी राम सर्विधानसभाको सदस्य बन्न पुग्नुभयो । उहाङ्गले सदनमा औला ठड्याएर सीमान्तकृत, विपन्न र महिलाका हक्क अधिकारका लागि आवाज गुजाउनु भएको छ ।

उदयपुर हडियाका दुर्गावहादुर सार्किले भन्नुभयो । बल्ल मान्छेजस्तो भएर बाङ्ग्चन पाएका छौं । सामाजिक परिवार त हाम्रो मटुजस्तै प्यारो छ । भलायाडाङ्गडा कोलेवास सामाजिक परिवारकी रीता बुर्जा मगर आफ्नो गाउङ्गङ्गको स्कूलमा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष हुनुभयो । पहिला महिला भनेर हेला गर्थे, अहिले सम्मान गर्न थालेका छन् ऊहाङ्ग गैरव गर्नुहन्छ । कोलेवासका कमलबहादुर खपाट्टीले सामाजिक परिवारका माध्यमले आफ्नो गाउङ्गङ्गमा खानेपानीदेखि विजुलीसम्म व्यवस्था गर्नुभएको छ । लमजुङ वाग्लुह्पानी९९ बिन्दावेसीकी पद्मा गुरुह, चेतनशील सापका जमान सिंह, धादिव तसर्पू द पोखरीचौरकी साइङ्गली तामाह वा कुम्पुरकी

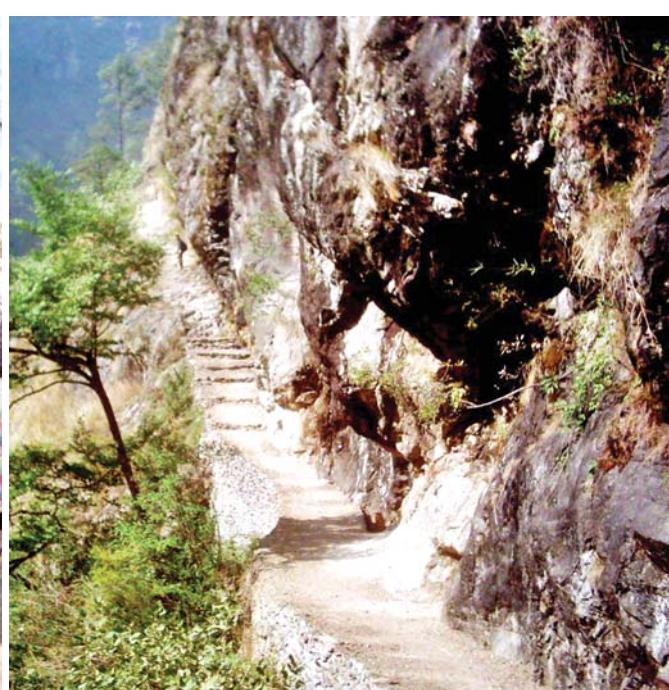
उत्तरको जनजीवनमा धेरै परिवर्तन पो ल्याएछ । आजकल त यासांगुम्बा किन्न तिब्बतदेखि व्यापारीहरू सामागाउङ्गङ्गसम्मै आउङ्गदा रहेछन् । एउटा राम्रो यासांगुम्बाको बढीमा ४ सय कममा ३ सय रूपैयाङ्गङ्गसम्म पर्छे रे ! रैथाने यासांगुम्बा त त्यो भेगका जनताको असिना नलाग्ने नगदे बाली पो बनेछ ।

धुवजीको कुरा सुन्दै गर्दा २०४७ सालको असारमा पहिलोपटक त्यता जाङ्गदा बाटाका परिदृश्यहरू मानसपटलमा नाच्न थाले । वर्षायाममा ७०८८० किलोको / कुचुका भारी बोकेर त्यसलाई पानीबाट जोगाउन सेता र नीला प्लास्टिकले छोपी लाम लागेर हिंडेका र साथीसङ्ग हिंडन नसकेर एकला परेका मानव आकृतिको लस्कर मनभित्र नाचिरहेको सम्भक्ष्यै छ । तिनले सातध्वाठ दिन लगाएर बोकेको खाद्यान्त खानुपर्ने सुदूर गाउङ्गका बासिन्दाको नियति । त्यसै २०५१ कार्तिकको अन्ततिर सिर्दिवास गाविसको फिलिमबाट छेकम्पार जाने सिलसिलामा उकालो लाग्दै गर्दा आङ्गगाभन्दा केही पर बाटोमा बिहीबाट ल्याएको चौरीको दुर्दशा वर्णन गरिनसक्नु छ । चौरी उकाल्ने बाटो नभएर सल्लाको भयाह चढाउन

पूर्वाधार विकासमा समग्र

उत्तरी गोरखाको सामागाउङ्गङ्गमा ४५ दिन बसेर भखरै फर्केका टीभी पत्रकार धुव बस्नेताले सुनाउनुभयो । समग्रले बनाएको घोडेटो बाटोमा त दैनिक एक हजारदेखि १२ सयसम्म खच्चरले सामान ढुवानी गर्दा रहेछन् । बाटोभरि एउटा पनि मानव भरिया भेटिएन रे ! त्यो बाटोले

चारजना माथिवाट तान्ने र चार जनाले पछाडिवाट ठेल्दैछन् ।

चौरी मुखभरि फिंज काट्दै आत्तिएर आङ्खावाट आङ्गसु भारिरहेछ । थरथर काङ्गपेर रै ठाडो पारेको चौरीगाई मैले त्यहीं देखेको हुङ्ग । हामी पनि त्यही अप्यायोमा अघि बढ्न वाटो कुरिरहेका थियौं । हाम्रा स्थानीय पथप्रदर्शक छेकम्पारिनावासी सोनाम लामाले भन्नुभयोऽ सर ! ठाउङ्ठाउङ्गमा गाढेका दुह्या देखुभयो ? ती सबै भरिया हुन् । एक भरिया एक ढुंगा हुन् ! जति भरिया भीरमा खसेर मरेः तिनको सम्झना त्यति नै हो । भोकाहत्त्वाई एकपेट खुवाउन तिनले भारी बोकेर आफ्नो पनि जीविकोपार्जन गर्दथे । आफै मरे विचरा ! तिनको स्वर्गवास होस् ।

भरिया खसेर मरेपछि दुह्या किन ठडाएको त सोनाम ? मैले सोधें ? उहाङ्गले भन्नुभयो, /हाम्रो लामाले बौद्ध धर्मअनुसार उसको आत्माको शान्तिको लागि पूजा गरेर सम्झनाको लागि ढुंगा राखिदिएका हुन् । हिंदूहिंदू सङ्गैका शुकदेवजीलाई मैले भनें /यो वाटो बनाइदिन पाए त कति धर्म होला हाँगि ? शुकदेवले थपे, /दाइ यो वाटो बनाउनेका त सात पुस्ता सिधै स्वर्ग पुग्छन् ॥ मैले रून्चे स्वरमा भनें /स्वर्ग जाने प्रयत्न हामी नै गरौं न । राम्रो काम थालेपछि त्यो अवश्य पूरा हुन्छ ॥ अहिले भने म हितोपदेशको चार लाइन सम्भक्षैछु

ठूला कुरा चिता,
अनिष्ट नचिता,
उद्यममा दिन विता !

हामीले चिताएको पुर्यो । परिश्रम भने निकै गर्नुपयो । स्थानीय जनता, विदेशी सहयोगीहरू र हामी सबैका मेहनतले ९१ किलोमिटर लामो घोडेटो वाटो बन्यो । जर्मनीका राष्ट्रपति डा. हर्मोज दम्पतीले कार्यस्थलमा गएर बढाउनुभएको हौसला अमूल्य रह्यो । त्यसैले अब चौरीको के

कुरा ? कसैले पनि भीरवाट खसेर अनाहकमा ज्यान फ्याङ्गक्नु पर्दैन । हरित सडकको अवधारणामा बनेको यो घोडेटो वाटोले स्यारा, कुताह दुवै भोटतर्फ वर्षामा पनि खच्चरले सामान ढुवानी गरेको सुन्दा पनि खुशी लाग्छ ।

द्रन्द्वको चरम उत्कर्षमा पनि सारै भमेला सहेर आर्खेत, लिदिह र माथिल्लो भेगमा समेत गरी ९१ किलोमिटर वाटो बनाइयो ! बेनीघाट, आरुघाटआर्खेत ५५.५ किमिको हरित सडक २०५३ को हिउङ्गदमा नै सुरु गरी ४५ किमिट्याक खोले काम सकिएको थियो । यसक्रममा स्थानीय जनताको सिपदक्षतामात्र बढेन कि आर्थिक त्त्वले पनि कुल बजेटको ८० प्रतिशत रकम ज्यालाको रूपमा यही वाटोमा काम गर्नेको हातमा पयो । दैनिक ९६५ जनासम्म स्थानीय श्रमिकले हरित सडक र घोडेटोवाटो निर्माण गरेर छोटो समयमा नै ज्याला मात्र ७ करोड

१२ लाख बुझे । द्रन्द्वको चपेटामा परेर श्रमिकको ज्याला नलुटिएको भए त्यो भेगको आर्थिक परिवर्तन देख्न यति समय पनि लार्दैथ्यो होला !

ट्युबवेलको खानेपानी

सानाठूला गरी २ सय ५० भन्दा बढी खाने पानी योजना सम्पन्न भएका छन् । केहीलाई छाडी स्थानीय जनता र सामाजिक परिवारको व्यवस्थापनमा धाराहर्त गज्जबसङ्ग सञ्चालन भइरहेका छन् । तराईका सामाजिक परिवारहरूले आफ्जो गाउङ्गमा पानी पुँयाएका छन् । पानीको अभाव भएका ठाउङ्गहरूमा सामाजिक परिवार जागेर खाने पानीको कल ल्याए, गाडे र उनीहरू अब /ट्युबवेलाको पानी खान थालेका छन् । यसअधि दलितबस्तीमा एउटा ट्युबवेल सम्म पनि थिएन ।

देखियो शिक्षाको उज्यालो

गोरखा दर्बुट्को पहिलाको रत्नेश्वर उच्च मावि, भगवती माविलगायत यसले निर्माण कार्यमा सहयोग पुँ “याएका २ सयभन्दा बढी विद्यालय आज पनि सञ्चालनमा छन् । प्रौढकक्षा पठेका सामाजिक परिवारका सदस्यमध्ये अहिले धेरैले स्थानीय नेतृत्व लिएका छन् । उत्तरी गोरखाको बुद्ध आवासीय मावि, चुम्चेतको प्राविलगायतमा आर्थिक प्राविधिक सहयोग पुरेको छ । बुद्ध माविमा ५० हजारको अक्षय कोष राखी समग्रले त्यहाङ्का दलित र जेहन्दार छात्रालाई छात्रवृत्ति दिने सुरुवात गरेको छ ।

स्रोत साधन र पहुँच

दक्षिण सिरहाको सीतापुर९१ को मिलन सामाजिक परिवारका अध्यक्ष अदिकलाल रामसङ्ग २०६८ वैशाख २ गते भेट हुङ्गदा उनले आफ्नो प्रयासमा विभिन्न सरकारी र गैर सरकारी क्षेत्रबाट ११ लाख ५० हजार ल्याएर सामाजिक परिवारका सदस्यहरूको आय उकासेको बताए । सामाजिक विकास गर्ने मासिक बचत गर्दै आएको, बचत कोषबाट दुखसुखमा एक अर्कालाई सघाउने चलन बाझेको सुनाउङ्गदा म पहिलाका कुरा समिक्षरहेको थिएङ्ग । आदिकलालजस्ता प्रतिनिधि अब धेरै गाउङ्गमा छन् जोमार्फत तीन वर्षमा द करोडभन्दा बढी पुङ्गजी परिचालन गरी आफ्नो आर्थिक सामाजिक विकास भयो । यो क्रम बर्सीन बढाउँ जाङ्गदो छ । त्यसैले भन्न सकिन्छ अब फुलबाट चल्ला निस्किइसके । अब चल्लालाई कसैले फेरि फुल बनाउन खोज्यो भने त्यो सम्भव छैन, चल्ला आफै हुर्किएर चाङ्गडै फूल पार्नेवाला छ ।

स्वावलम्बन र सिप

विभिन्न संघसंस्था र स्थानीय सरकारसङ्ग मिलेर द करोडभन्दा बढीको स्रोत परिचालन गरी आफ्नो भेगमा बाटो, खाने पानी र विद्यालयलगायतका सार्वजनिक हित र आफ्नो उन्नति गरेको राम्रो अनुभव छ । उनीहत्ते ३ करोडभन्दा बढी रूपैयाङ्गङ्गको आफ्नो कोष खडा गरेका छन् । विभिन्न तालिमधृप्रशिक्षणबाट आधारभूत मानवअधिकार, द्वन्द्व व्यवस्थापन, सुशासन संस्थागत विकासबाटे व्यवहारिक कार्यान्वयन गरेका, विभिन्न आयमूलक कामका लागि आफ्नो दक्षता बढाउङ्गाउँ, स्वावलम्बी बन्ने प्रक्रियातिर अग्रसर, सफा गाउङ्गड़ र उमेर पुगेका केटाकेटीहरू विद्यालय पठाउने अभियानमा जुट्नुका साथै सामाजिक परिवारका केही सदस्य मानवअधिकार र अत हक्कअधिकारबाटे वकालत गर्ने स्थानीय प्रतिनिधि भनेर चिनिन्छन् र केही त नेताजी भनेर आफ्नो भेगमा कहलाएका पनि छन् ।

समग्रको कार्यक्रममा जर्मनीका राष्ट्रपति डा. हार्गेज दम्पती

मानवीय स्रोत विकास

यो १५ वर्षमा १ हजारभन्दा बढी उत्प्रेरकधृसामाजिक कार्यकर्ता उत्पादन र तिनीहत्मध्ये कतिले त विभिन्न संघसंस्थामा बसेर नेपालको उन्नतिका लागि सघाउने छन् । हामीले केही गर्न सक्दैनौ, भाग्यमा लेखिएको मात्र पाइन्छ ! भाग्यलाई दोष लगाई बसेका र अत्का लागि समस्या ठानिएका मानिसहरू आज आफ्नो मात्र होइन । अत धेरै मानिसको समस्याको समाधान बनेका छन् । हिजो छिं... छिं... र दुर्दुर गरिने गाउङ्गड़ र त्यहांका वासिन्दाहरू आज राष्ट्रिय योजनाकारदेखि ग्रामीण विकासको बाटो देखाउनेले नै सिक्ने थलो भएका छन् ।

इमानदार, जाँगरिला र नैतिकवान

सामाजिक परिवार भनेको गाउङ्गड़को उन्नतिप्रगति गर्न चाहन्छ भनेर जाने व्यक्ति र संघसंस्थाहरूका लागि एउटा राम्रो राजमार्गजस्तै हो । संगठन वा समिति निर्माणमा साधन स्रोत खर्च गर्नुपर्दैन । समग्रले जस्तै तिनीहत्सङ्ग मिलेर सहकार्य गर्न सकिन्छ । उन्नति वा परिवर्तनका लागि एउटामात्र संस्था पर्याप्त हुङ्गदैन । सामाजिक परिवारका सदस्यले सिकेको ज्ञान र जानेको सिपबाट अधि बढाउन मद्दत पुराछ किनभने यसका हरसदस्य इमानदार, जाङ्गरिला र नैतिक त्पले बलिया छन् । ■

वैदिक परम्परा र बौद्ध विधिबाट ३२ औं साधारणसभा उद्घाटन

● अमर अधिकारी

वैदिक परम्पराअनुस्थाए
बटुकहरूद्वाया वेदका
ऋचापाठ र बौद्ध
विधिअनुस्थाए लामाबाट
उकै साथ ३२ दीप
प्रज्वलन गरेए
उद्घाटन गरिएको
साधारणसभाको दैनेक
हेर्नलायक थियो ।

समग्र विकास सेवा केन्द्रको ३२ औं साधारणसभा काठमाडौंमा सम्पन्न भयो । वैदिक परम्पराअनुसार बटुकहरूद्वारा वेदका ऋचापाठ र बौद्ध विधिअनुसार लामाबाट एकै साथ ३२ दीप प्रज्वलन गरेर उद्घाटन गरिएको साधारणसभाको रौनक हेर्नलायक थियो । परम्परागत चलनभन्दा बेरलै त्यको भएर पनि होलाइ दुई भिन्न धर्मपरम्पराका मन्त्रपाठ गरेर भएको उद्घाटनले कार्यक्रममा उपस्थित अतिथि तथा सहभागीहरू मंगलमय क्षणको अनुभूति गरिरहेका थिए । कार्यक्रममा वेद विद्याश्रमका पाङ्गच वटुक तथा गुम्बाका लामाहरू सहभागी हुनुहुन्यो । औपचारिकभन्दा अनौपचारिक तर नेपाली मौलिक सामाजिक सांस्कृतिक माहोलले छुट्टैन देखिइरहेको थियो ।

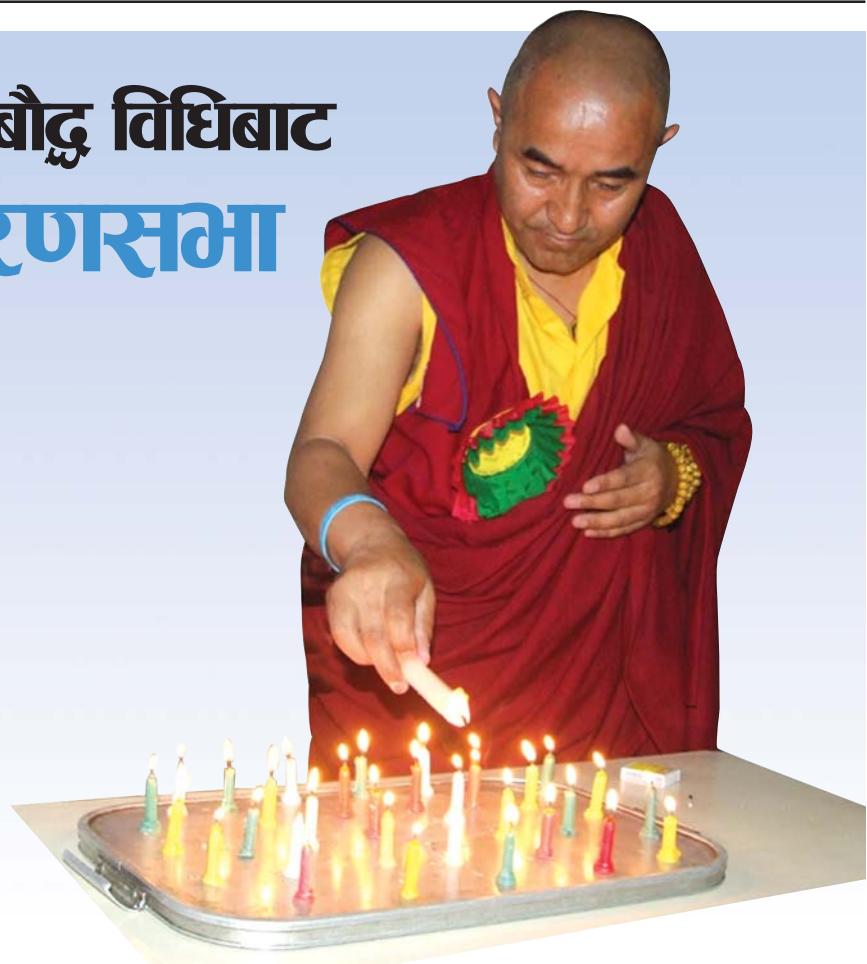
साधारणसभा खुला र बन्द सत्र गरी दुई चरणमा भएको थियो । खुलासत्रमा अतिथिहत्त्समेत सहभागी हुनुहुन्यो भने बन्द सत्रमा संस्थाका सदस्यहत्तमात्र बसेर भावी योजना र विगतका गतिविधिबारे बृहत् छलफल गर्नुभएको थियो । उद्घाटनलगतै कार्यक्रम व्यवस्थापक प्रेमराज दुंगेलले समग्रका सम्पूर्ण गतिविधिको जानकारी गराउने स्लाइड प्रस्तुत गरेपछि अतिथिहत्त्से

शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । बन्दसत्रमा महासचिव दुर्गादत्त घिमिरे तथा कोषाध्यक्ष चमेली प्रधानले लिखित प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । उहाङ्गले प्रस्तुत गर्नुभएको प्रतिवेदन केही संशोधनसाथ साधारणसभाका सहभागी सदस्यहत्त्से पारित गर्नुभयो । वैठकमा ०६६४६७ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुत भई सदस्यहत्त्को सुझावसमेत समावेश गर्दै पारित भयो । ०६७४६८ को आन्तरिक वार्षिक लेखा परीक्षक तथा बाह्य लेखापरीक्षकहत्तमा क्रमशः दिव्य आचार्य र प्रवीनध्वज जोशीलाई नियुक्त गरी पारिश्रमिक निर्धारण ग“यो । कार्यसमितिले दुई जनालाई समग्रको साधारण सदस्यता दिन प्रस्तुत गरेको निर्णयलाई साधारणसभाले अनुमोदन पनि ग“यो ।

शुभकामना मन्तव्य

डा. मदन रिमाल - निर्देशक-समाज कल्याण परिषद्)

समग्रको साधारणसभामा यसका पदाधिकारी तथा सदस्यहत्तमाई अभन सफलताको शुभकामना दिन चाहन्छ । समाज कल्याण परिषद्मा आवद्ध अन्य संस्थाले समग्रले जसरी

पारदर्शी किसिमले कार्य गरेको पाइङ्गदैन। यस अर्थमा समग्र पारदर्शी किसिमले काम गर्ने मोडल संस्था हो। यदि सबैले यही मोडल अनुसार काम अधि बढाउने हो भने नेपालको विकास हुन धेरै समय लाग्ने छैन।

हामीकहाङ्ग भएका कतिपय संस्थाले साधारणसभा पनि नियमित गरेको पाइङ्गदैनन्। परिषद् सबै संस्थालाई सामाजिक लेखापरीक्षण गर्नुपर्दछ भनिरहेको छ। सामाजिक लेखापरीक्षण गरेर समग्रले आफ्नो पारदर्शितालाई व्याहारमा उतारेको छ र यो कार्य आफैमा सराहनीय छ। साधारणसभामा सदस्यहत्तो विचारमन्थनले संस्थालाई थप ऊर्जा प्रदान गर्दछ भन्ने म ठान्डछु। यसले संस्थालाई मजबुत बनाउन पनि मद्दत गर्दछ। समग्रले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमको समाज कल्याण परिषद्बाट मूल्यांकन पनि भएको थियो। फिल्डमा राम्रो काम भएको म आफैले अवलोकनको क्रममा देखेको छु। समग्रको अनुकरणीय कार्यबाट म ज्यादै प्रभावित भएको छु। यो साधारणसभाले फिल्डमा गरिने कार्यलाई अझै गतिदिनुका साथै समग्रको अझै संस्थागत विकास होस्, भविष्यका योजना सफल र समन्वयका कुराहरू अझै राम्रोसङ्ग तय होउन् भन्ने शुभकामना दिन्छु।

डा.प्रेमबहादुर थापा - हेड क्वालिटी एसोरेन्स, प्राक्टिकल एक्सन

समग्रले गरेका कामहरू मैले यो विद्वत् र कर्म शील सभासमक्ष राख्न खोज्नु इन्द्रको अगाडि स्वर्णको वर्णनभै हुने कुरा मलाई राम्ररी थाहा छ। किनभने यहाङ्गहरू सबै जना

समग्रबारे जानकार हुनुहुन्छ, मैले धेरै बताइरहनै पर्दैन। यहाङ्गहरूको उपस्थितिबाट नै थाहा हुन्छ, समग्र साङ्गचै धेरै किसिमले समग्र छ। अधिकारमुखी विकासदेखि लिएर जीविकोपार्जन, पूर्वाधार निर्माण र सामाजिक सद्भावको कार्यक्रम गर्नु भनेको चानचुने कुरा होइन। संस्थागत संरचनामा पनि समग्रताको सूचक पाइन्छ। यसमा धेरै जातजाति र भाषाभाषीहरूको संलग्नता छ भन्ने उपस्थितिबाट पनि स्पष्ट हुन्छ। राम्रा कुरालाई निरन्तरता तथा कमीकमजोरी भएका कुरा सुधार गर्दै गएमा गैर सरकारी संस्थाहरूको महासागरमा समग्र आफ्नो बेग्लै

मौलिक पर्हिचान बनाउन सफल हुने विश्वास व्यक्त गर्दछु। अन्य संस्थालाई पनि समग्रको मोडेलले सुधारेर लान सक्छ भन्ने मलाई लागेको छ। यसले मेरो व्यक्तिगतका साथै प्राक्टिकल एक्सनको तर्फबाट यस साधारणसभालाई हार्दिक शुभकामना र उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दछु। एकधडे वर्षेदेखि हामी समग्रसङ्ग नजिक हुङ्गदै आएका छौं। हामीले मुख्य त्पमा चारवटा क्षेत्रमा काम गर्दै आएका छौं। त्यो भनेको विपत्ति न्यूनीकरण (जलवायु परिवर्तन, खाद्य सुरक्षा र जीविकोपार्जन), बजारको पहुङ्गच, आधारभूत सेवामा पहुङ्गच र नवीकरणीय प्रविधि हो। हामी अन्य गैर सरकारी संस्थामार्फत पनि कार्य गर्दछौं। समग्रसङ्ग अझै कसरी कार्यगत एकता बढाउने भनेर हामीहरू छलफलमा जुटिरहेको यहाङ्गहरू सबैलाई जानकारी गराउन चाहन्छु।

कृष्णमुरारी भण्डारी

हामीकहाङ्ग जन्मोत्सव मनाउङ्गदा ह्याप्पी वर्ध डे भन्नै बलेको बत्ती फुधफु गर्दै निभाउने चलन बढेका बेला यो कार्य क्रममा भने नबलेको मैनबत्तीलाई लामाजस्तो भित्र ज्योति भएको ज्ञानी व्यक्तिको खुत्खुत बाल्नु भयो, जिल्ल भएर मचाहि हेरिरहेहै। कस्तो राम्रो पद्धति सुरु गर्नुभयो तपाईंहरूले। अर्को, भर्खरका वटुक भाइहरूले वेदका ऋचा पाठ गर्नु भयो। वनस्पतिको राम्रो होस्, पर्यावरणको राम्रो होस्, आकाश, वायुमण्डलका साथै वातावरण स्वच्छ, सफा र राम्रो राखिरहनुपर्ने कुरा गर्नु भयो।

अहिले हामी सहरङ्गजारमा बसेर आधुनिक विकासका चुनौतीहरू सामना गरिरहेका छौं, सहरङ्गजार र मानवबस्तीलाई कुत्प बनाइरहेका छौं तर त्यसलाई संरक्षण गर्नुपर्छ, जोगाउनुपर्छ भनेर बटुकहरू जानुभयो। मलाई लाग्छ यसले समग्रको नाम सार्थक भएको छ। यस्तै क्रियाकलापले नै समग्र अझै समग्र बन्दै जाने विश्वास गर्न सकिन्छ।

उद्घाटन कार्यक्रम देखेर मलाई जुन छाप प“यो मैले त्यही कुरा यहाङ्ग व्यक्त गरेको हुङ्ग। अर्को मलाई भारतीय सिनेमाका कलाकार नाना पाटेकरको डाइलग यहाङ्ग सुनाउन मन लाग्यो। एक मच्छड आदमीको हिजडा बना देता है। यसबाट सकारात्मक प्रेरणा लिएर विश्वासका साथ म पनि भन्न्छु एउटा संस्थाले पनि यति धेरै काम गर्न सक्ने रहेछ। मान्छेलाई मान्छे बनेर जिउन सिकाउन सक्ने रहेछ, एक करोड त्पैयाङ्ग खर्च गरेर ६ करोडको काम पनि गर्न सक्ने रहेछ, सीमान्तकृत मानिसहरूको सेवा पनि गर्न सक्ने रहेछ। यो कुरा मैले किन दोहो“याइरहेको छु भने यहाङ्ग समाज कल्याण परिषद्का निर्देशक पनि हुनुहुन्छ, समाज कल्याण परिषद्मा दर्ता भएका संस्थाको संख्या सुन्ने हो भने आश्चर्य लाग्छ ४० देखि ६० हजारभन्दा बढी पुगिसकेको छ जबकि नेपालमा गाउङ्गको संख्या ३९९५ छ। एउटा गाउङ्गमा साङ्गचै काम गर्ने हो भने कतिवटा एनजीओ चाहिएलान्? समग्रले जस्तै काम गर्ने हो भने नेपालको कायापलट चाङ्गडै हुन सक्छ। यसपालि समग्रको कार्यक्षेत्र धुम्ने अवसर मलाई मिल्यो, त्यही धुमेर आएपछि मैले अन्तपूर्णमा लेख लेखेको हुङ्ग। पहाडका सापका सदस्यहरू तराई जाङ्गदा रहेछन्, अनि तराईका पहाड आउङ्गदा रहेछन्। कुरा सुनाइराख्नुहुन्यो डोरनाथ र प्रेमजीहरू। गुत्थरू गफ त दिन्छन् जस्तो लाग्यो। एकदिन

सोनुभयो—/तराई भ्रमणमा जाने हो ?। बसमा जान सक्नुहुन्छ ? ठीक छ जाँचौं न त भनेर हुलमुलमा गइयो । बसभरि पहाडका सामाजिक परिवारका प्रतिनिधि थिए जसबाट पहाडका गतिविधिहर थाहा पाएङ्ग ।

सीमान्तकृतहत्त्वाई सघाउनुपर्दछ भनेको धेरै सुनिन्यो । नेता, सभासद, बुद्धिजीवीहर सुनाइराख्न् । के हो त्यो सीमान्तकृत ? तराई भ्रमणमा जाङ्गा मात्र मैले थाहा पाएङ्ग । सामाजिक परिवार अवलोकन गर्न जाङ्गा ठूलाठूला गाउङ्गहर, ठूलाठूला घरहर, सहरजस्ता देखिने बस्तीहर छाडेर छेउछेउका बस्तीहर लैजानुभयो । गाउङ्ग छाडेर अन्यत्र कता लैजान लाग्नुभयो जस्तो भयो । सिनित भुप्रा बस्तीमा लग्नुभयो । ती त दलितउगरिव बस्तीहर पो रहेछन् जो गाउङ्गको छेउछाउमा हुङ्गदो रहेछ, उहाङ्गहर्ले मलाई गाउङ्गको सीमान्तमा पु“याउनुभयो । अलिअलि मैथिली त म पनि बुझ्छु । गाउङ्गमा एउटी कुप्रिन थालिसकेकी महिलाले भनिन् /ओ समग्र बाबु हमर त नागरिकता वैनगेल ! बूढी खुसीले गद्गाद थिइन् । /के भएछ ?। तिनलाई सोधें /कुन ठूलो कुरा भयो ?। तर त्यो नागरिकता पाउन उनलाई वर्षों लागेको रहेछ । समग्रको सापका सदस्यहर उनलाई लिएर नागरिकता बनाउन गएछन् । सीडीओलाई धेरा हालेछन्, सीडीओले ५ बजेपछि पनि कार्यालयमा बसेर नागरिकता बनाईदिएछन् । कहाङ्ग पोखूङ्ग खुसी भन्दै उनले समग्रको भ्रमण टोलीसङ्ग खुसी बाङ्गडेकी रहिछन् । यस्ता मानिसको बीचमा समग्रले काम गरेको रहेछ । अर्को गाउङ्गमा जाङ्गा त्यहाङ्गका महिलाले

मुटु नै झर्लाभै गरी भने /हामीले २ वटा चापाकल ल्यायौं, /के समग्रले दिएको हो भनेर मैले सोधें । तिनले भने /हैन सरकारी अफिसले दिएको हो ॥

समग्रले के गर्दै रहेछ भने, देशले बजेट प्रकाशन गर्ने रातो किताबका कुरा जिल्लाका बुङ्गदा समेटेर सानो किताब बनाउङ्गदो रहेछ, त्यसमा कुन कार्यालयमा कति बजेट छ भनेर लेखिंदो रहेछ । त्यो किताब सापहत्तमा बाङ्गडने रहेछ । उनीहरू सहयोग खोज्न सरकारी कार्यालय जाङ्गा रहेछन्, कुरा गर्दा रहेछन् । गाउङ्गका सबै मान्दै उल्टिएर जाङ्गा रहेछन् कर्मचारीहरूले कार्यक्रम छैन, बजेट छैन भन्दा /ल हाकिम साहेब तपाईं एकछिन् बस्नुस् ता भन्दै उनीहरू त्यही किताब देखाउङ्गा रहेछन् । यही चरणबाट दलित बस्तीमा २ वटा हातेकल आएको रहेछ । यसअधि त्यस गाउङ्गमा त्यस्ता धारा रहेनछन् ।

यी त केही उदाहरण हुन साङ्गच्चै समग्रले राम्रो काम गरेको रहेछ ।

उद्घाटन सत्रमा उपाध्यक्ष लक्ष्मणप्रसाद ज्ञवालीले पाहुनाको स्वागत गर्दै समग्रले सुरुदेखि नै सीमान्तकृत र विपन्न मानिससङ्ग काम गर्दै आइरहेको बताउनुभयो । कार्यक्रममा सहभागी सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै संस्थाका कार्यकारी निर्देशक डोरनाथ न्यौपानेले गैर सरकारी संस्थाबारे बजारमा चलेका हल्लाभन्दा समग्र पृथक् गोरेटोमा हिंडिरहेको बताउनुभयो । सो क्रममा उहाङ्गले रामायणमा उल्लेखित कथाको

बालकचंद्रलाल जोशी

लोखर्केले श्रीराम र उहाङ्गका सहयोगीलाई लंका पुग्नका लागि समुद्रमा बाङ्गध (सेतु) बाङ्गधने कार्यमा पु“याएको सहयोगको नीतिकथा सुनाउनु भयो । उहाङ्गले भन्नुभयो समग्र पनि एउटा सानो लोखर्के जस्तो मात्र हो । जसले लामो समयदेखि ग्रामीण विपन्न बस्तीमा टुकी बाल्ने काम गर्दै आइरहेको छ ।

साधारणसभाको सभापतित्व समग्रका अध्यक्ष बालकचंद्रलाल जोशीले गर्नुभएको थियो । उद्घाटनसत्रको समापन गर्दै उहाङ्गले भन्नुभयो आज बडो गौरवको दिन हो । २०५३ सालमा समग्रको पहिचान लिएर जन्मेको संस्थाको ३२ औं साधारणसभा हामी गर्दैछौं । विभिन्न वक्ता र बुद्धिजीवीहरूले समग्रको कार्य क्षे त्र गाउङ्गबस्तीमा पुगेर आफ्नो अनुभव सुनाउनुभएकोमा म असाध्य प्रफुल्ल भएको छु । फिल्डमा अति राम्रो काम भएको रहेछ भनेर सन्तोष लागेको छ । साधारण सदस्यहरू संस्थाका दूतहरू हुन् । उहाङ्गहरू सबैको सहकार्यबाट संस्थाले लिएको लक्ष्य र उद्देश्य पूरा गर्न हामी अझै सफल हुनेछौं । ■

राम्रा कामलाई संस्थागत गर्दै ...

महासचिव दुर्गदत्त घिमिरेको प्रतिवेदन

२०५३ बैशाख २८ गते दुईवटा संस्था आईडीएस र आरएसडीसीलाई छाड्दै समग्र अस्तित्वमा आयो। दुवै संस्थावाट सुरु भएका राम्रा कामलाई संस्थागत गर्दै अधिकारमुखी विकासलाई समावेश गरी समग्र आजको अवस्थामा आइपुगेको हो।

समग्रले हिमाल, पहाड र तराईमधेसलाई समेट्दै गरी मुलुकका १० जिल्लामा कामको थालनी गरेको छ। समग्र स्थापना भएको दोस्रो वर्षमा नै आयआर्जन समितिका माध्यमले गोरखा जिल्लाको बेनीघाट, आत्थाट, आर्खेत हरित सडक, फिलिमदेखि उत्तरको छेकम्पार र सामागाउङ्गसम्म घोडेटो बाटो निर्माणको काम थाल्यो। आजको समग्रसङ्ग पूर्वका भोजपुर, संखुवासभा तराईमधेसका सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, धनुषा, महोत्तरी, मध्यपहाड र हिमाल भेगका धादिह, गोरखा, लमजुह, तनहुँ र जुम्ला जिल्लासमेत गरी १२ जिल्लामा आयआर्जन समिति र सामाजिक परिवार निर्माण भएका छन्। ग्रामीण जनताको सबै भावनालाई सम्बोधन गर्नका लागि आयआर्जन समितिलाई सामाजिक परिवारमा त्पान्तरण गर्ने क्रममा ४०९ वटा त्पान्तरण भइसकेका छन् भने ९११ वटा आयआर्जन समिति ३० हजार घरधुरीसहित सामाजिक परिवार (साप)का सदस्यहरू अधिकारमुखी विकासको बाटोलाई बलियोसङ्ग समातेर अधिवेक्षको छन्। यी संस्थाको आफ्नै कोष करिब तीन करोड नाधिसकेको छ। एक करोडभन्दा माथिको समग्रको घुम्ती कोष गाउङ्गाउङ्ग र टोल, टोलका आयआर्जन समिति र सापले परिचालन गर्दै आएका छन्। चार करोड पुङ्गी विपन्न समुदायमा परिचालन हुनु खुसीको कुरा हो।

स्थानीय सामाजिक परिवार

आफ्नो हक अधिकार कसरी प्राप्त गर्ने भन्नेमा स्थानीय जनता खासगरी दलितधनजाति र महिलाहरू तालिमध्यप्रशिक्षण प्राप्त गर्दै अधिवेक्षको उपलब्धिस्वत्त्प साप सप्तरी डिमनकी रमणी राम संविधानसभा सदस्यसम्म हुन पुगेकी छिन् भने उदयपुर भलायाडाङ्डाकी साप सदस्य रीता बुर्जामगर श्रीराजराजाजी प्राथमिक विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष छिन्। यसैगरी ६०० जनाभन्दा बढी महिलाध्यपुत्थ स्थानीय विभिन्न संघसंस्थाको नेतृत्व तहमा पुगिसकेका छन्।

विकासनिर्माण

द्वन्द्वले जर्जर भएको ग्रामीण अर्थतन्त्र, त्यसमा पनि उत्तरी गोर्खाजस्तो क्षेत्रमा ११ किमि घोडेटो बाटो निर्माण गरी चार करोडभन्दा माथिको आर्थिक स्रोत स्थानीय बासिन्दाले श्रम गरेवापत कमाए। अर्कात आफै नेतृत्वमा घोडेटो बाटो निर्माण गरेर मर्मतसभ्मारको जिम्मा आफैले लिएका छन्। धेरै सहकारी संस्था स्थापना भए भने समग्र आफै संस्थागत हुने क्रममा विधान, कर्मचारी नियमावली र आर्थिक नियमावलीलाई तेस्रो संशोधन गरी लागू गरिसकेको छ।

गत वर्षका महत्वपूर्ण कार्य

कार्यालय व्यवस्थापन

यस संस्थाको कार्यालयलाई थप व्यवस्थित बनाउने क्रममा केन्द्र, क्षेत्र तथा जिल्ला कार्यालयमा उपकरण तथा फर्निचर थप गरियो। धादिको कार्यालय गजुरीबाट जिल्ला सदरमुकाम सारी तिनीहत्को स्तरबृद्धि गरिएको छ।

क्षमता अभिवृद्धि

क) संस्थाले सीमान्तकृत मानिसको सशक्तीकरण अभियानमा संलग्न कर्मचारी तथा कार्यकर्ताहत्को क्षमता अभिवृद्धि गराउन केन्द्रीय स्तरको कार्यशाला गोष्ठी तथा क्षेत्रस्तरमा मानवअधिकार अनुगमन तथा सापको संस्थागत विकाससम्बन्धी तालिम सम्पन्न ग“यो।

ख) लेखाका कर्मचारीलाई एकाउन्ट सफ्टवेयर तथा क्षेत्र र जिल्लाका १११ जना कर्मचारीलाई आधारभूत कम्प्युटर तालिममा सहभागी गराउने व्यवस्था मिलाइयो।

ग) यस संस्थाका कार्यक्रम अधिकृत अमर अधिकारी डानिङ्गा फेलोसिप सेन्टरको निमन्त्रणामा कोपेनहेगनमा सञ्चालन भएको ३

कार्यक्रम (एलजीसीडीपी) सञ्चालनका लागि सामाजिक परिचालकहरूको छनौट भई सम्बन्धित गाविसमा कार्य सुरु भइसकेको छ ।

ख) धादिङ जिल्लाको रिगाउङ्ग र तसर्पू गाविसमा सामाजिक परिचालन र चेतना विकास, आयआर्जन र रोजगारी सिर्जना, साना सामुदायिक पूर्वाधार विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने यस संस्था र गरिबी निवारण कोषबीच गत वर्ष भएको सम्भौताले यस वर्ष पनि निरन्तरता पाएको छ जसअन्तर्गत तसर्पूमा ९ र रिगाउङ्गमा ९ वटा गरी १८ वटा सापका ५०९ घरधुरी यस अभियानमा संलग्न छन् ।

हप्ते मानवअधिकारमा आधारित विकासका कार्यक्रम विषयक तालिममा सहभागी हुनुभयो ।

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध

क) डेनिस राजदूतावासका प्रथम सचिव डिझेवेरेगार्डले नेतृत्व गरेको टोलीले समग्रको कार्यालयमा भ्रमण गरी समग्रका पदाधिकारीसङ्ग अन्तर्क्रिया ग“यो । अन्तर्क्रियाको क्रममा समग्रले आफूले गरिरहेका क्रियाकलाप, मुख्य उपलब्धि र भोगेका चुनौती तथा सिकाइबारे प्रस्तुत गरेको थियो ।

ख) संस्थाको पञ्चवर्षीय कार्यनीतिको प्रस्तुतिका लागि आईडी नेपाल, प्राक्तिकल एक्सन, इक्वेल एक्सेस, नोराड, फिनिडा, यूएनडीपी, एनसीए, एनईडी, डिफिड र केयर नेपाललगायतका अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासङ्ग सहकार्यमा लागि अनुरोध गर्दै बैठक सम्पन्न भएका छन् । साथै ती संस्थामा समग्रको प्रस्तावना पत्र पठाउने क्रम पनि चलिरहेको छ ।

साझेदारी सम्झौता

क) यस संस्था र जिल्ला विकास समिति लमजुँबीच भएको सम्झौताअनुसार चार गाविस बाझफाखेत, चिती, हिलेटक्सार तथा भुजुम्हा स्थानीय सुशासन तथा सामुदायिक विकास

ती सापहत्तको क्षमता अभिवृद्धिका साथै आयआर्जन बढाउने खालका काम सुरु गर्नका लागि १२ लाख ७ हजार ३ सय ७२ त्पैयाङ्ग बीउ पुङ्गजी लगानी गरेको जानकारी गराउन पाउङ्गदा खुसी लागेको छ जसमा बाखापालनमा ५ लाख ११ हजार ४ सय ६४ त्पैयाङ्ग, भैसीपालनमा २ लाख ८ हजार, बंगुरपालनमा १० हजार, निगालो खेती तथा उद्योगमा १ लाख ६७ हजार ५ सय, मौरीपालनमा १० हजार, कफीखेतीमा ७ हजार ८ सय, कुखुरापालनमा २० हजार ४ सय, तामा व्यापारमा २० हजार, अदुवा खेतीमा २ लाख ३२ हजार २ सय ८ त्पैयाङ्ग र खुद्रा व्यापारमा २० हजार रकम भुक्तानी पाए सापका ती सदस्यले ।

स्त्रीसेवकहरूको विधिवत् उपस्थिति

न्यून जनशक्ति र बढावो सामाजिक परिवारहत्तको चापलाई मध्यनजर गर्दै संस्थाले तराईमधेसका जिल्लामा १७ जना र पहाडी जिल्लामा १७ जना गरी ३४ जना स्वयंसेवकहरू छनौट गरी उनीहत्ताई आवश्यक तालिम दिई कार्यक्रेत्रमा खटाएको छ । अब स्वयंसेवकको विधिवत् त्पमा सक्रियता बढन थालेको छ ।

सापको संस्थागत विकास

संस्थागत विकाससम्बन्धी अभिमुखीकरणको साथसाथै सापहत्ताई कार्यालय सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक लेजर, पासबुक, स्टेशनरी, क्यालकुलेटर मेसिन अभिलेखन पुस्तिकालगायत कागजात र त्यसलाई राख्न बाकस वितरण गर्ने कार्य चलिरहेको छ ।

अवलोकन भ्रमण

सापका सदस्यहत्ताई क्षमता अभिवृद्धि तालिमका साथै अवलोकन भ्रमण सञ्चालन गरियो । जसमा पहाडका व्यक्तिलाई तराईका जिल्ला र तराई मधेसका व्यक्तिलाई पहाडी जिल्लाको अवलोकन भ्रमण गराउङ्गदा परस्पर सम्बन्धमा ठूलो फडको मारेको छ । त्यहाङ्गका दर्शनीय स्थलहत्तको भ्रमणसमेत गर्ने चलनले न्यानो माया पाउङ्गदै

गएको छ । यस वर्ष पहाडबाट ५३ जनाको टोलीले तराईमधेसको भ्रमण ग“यो भने तराई मधेसका ४० जनाले पहाडको अवलोकन गरे । भ्रमणलाई अन्तर्सम्बन्ध स्थापना गर्ने र एकअर्काको संस्कृति आदानप्रदान गराउने उद्देश्यले सापमै सामूहिक खाना खुवाउनुका साथै घरघर बाझाडिएर वास बस्ने व्यवस्था गरिएको थियो । यो तरिका थप प्रभावकारी भएको जानकारी भ्रमण दलका सदस्यहत्तले बताए ।

सञ्चारमाध्यममा समग्र

क) संस्थाले यस वर्षदेखि साप तहदेखि केन्द्रसम्मका गतिविधि समेट्दै सीमान्तकृत मानिसको सशक्तीकरणमा सामाजिक परिवार नामक मासिक समग्र बुलेटिन प्रकाशन गर्दै आइरहेको छ । बुलेटिनलाई प्रत्येक महिना ३१९ वटा साप, जिल्लास्थित सरकारी तथा सरोकारवाला संघर्षसंस्थाहरू, संस्थाका शुभचिन्तकहत्तसम्म पु“याउने व्यवस्था मिलाएको छ । सोही बुलेटिनलाई अंग्रेजीमा त्पान्तरण गरी इमेल मार्फत दातृनिकाय तथा साफेदार अन्य सम्बन्धित व्यक्तिलाई वितरण गर्ने गरिएको छ ।

ख) २०६७ मंसिर २५ गतेदेखि युथ एफएम ९६.८ मेगाहर्जबाट साझेभ ६:३० बजेदेखि ६:४५ बजेसम्म साप्ताहिक त्पमा सामाजिक परिवार कार्यक्रम हरेक मंगलवार साझेभ प्रसारण हुङ्गै आएको छ। यस कार्यक्रममा सामाजिक परिवारको गतिविधि तथा संस्थाले गर्ने कार्यहरू प्रसारण हुने गर्दछ। यो काठमाडौं, पोखरा, नेपालगञ्ज, चितवन र पूर्वको भेडेटारवाट प्रसारण हुन्छ, र त्यहाङ्को वरिपरिका क्षेत्रमा सुन्न सकिन्छ।

मिडियो डकुमेन्ट्री र अनुसन्धान

सामाजिक परिवार र तिनीहत्त्वे गरेका कार्यको भिडियो डकुमेन्ट्री बनाउने कार्य सुरू भएको छ। जसअन्तर्गत उत्तरी गोरखामा निर्माण भएको घोडेटो बाटो र त्यसले पारेको प्रभावबाटे छोटो भिडियो तयार भइसकेको छ। त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीले सामाजिक परिवारबाटे अनुसन्धान गरी शोधपत्र तयार गर्ने कार्य गरिरहेका छन्।

स्थलगत भ्रमण तथा समाचार/लेख

कार्यक्रमस्थलमा विभिन्न पत्रकार, कार्यक्रमिकारहत्त्वे फिल्ड भ्रमण तथा कार्यक्रमको अनुगमन गरी समाचार तथा लेखहरू प्रकाशन भएका छन्। वरिष्ठ पत्रकार कृष्णमुरारि भण्डारीले सिरहा, सप्तरी तथा उदयपुर जिल्लाको भ्रमण गरी २०६७ पुस २१ गते अन्तपूर्ण पोष्टमा दिलित बस्तीमा आश्चर्यजनक परिवर्तनच शीर्षकमा लेख प्रकाशन गर्नुभएको छ। यसभन्दा अघि तराईको वर्तमान अवस्थालाई विश्लेषण गरी उहाङ्का थप तीनवटा लेख प्रकाशन भएका थिए। यसैगरी सम्बन्धित जिल्लाका स्थानीय पत्रिकामा कार्यक्रमसङ्ग सम्बन्धित विभिन्न समाचारहरू प्रकाशन भएका छन्।

सीमान्तकृत जनताको सशक्तीकरण

सामाजिक परिवारको सदस्य संख्या ८ हजार ९ सय ३१ पुगेको छ। यी संस्था आफ्नो गाउँघरमा मानवअधिकारको संरक्षणघ्रप्रवर्द्धन, छुवाछुत र अन्य मानवअधिकारवित्त जनचेतना, सरकारी तथा अन्य सेवादायी निकायबाट सोत जुटाएर आफ्नो विकास आफै गर्न कम्मर कसेर अघि बढेका छन्। यो नै समग्रको मेत्तदण्ड पनि हो।

अभियानको सकारात्मक प्रभाव

१. तराईका जिल्लामा १७ जना र पहाडी जिल्लामा १७ जना गरी थप ३४ जना नयाङ्ग स्वयंसेवकहरू तयार भई मानवअधिकार

र छारितो किसिमबाट सेवा प्रवाह गर्न थालेका छन्। सार्वजनिक सेवा र स्रोतको दुप्तयोग रोक्नुको साथै सम्बन्धित सरोकारवालाई हत्सम्म आफ्ना स्रोतध्रसाधन र सेवा पुऱ्याउन ती निकायलाई सजिलो भएको छ।

२. आफ्नै बचतले गर्दा सापका सदस्यको आयस्तरमा वृद्धि भएको छ। साहु खोज्न जानु नपर्न भएको हुङ्गदा गाउँझमा लिई आएको चर्को व्याजको प्रथामा कमी आएको छ। सापहर्त्त्वे भन्डै १ करोड कोष सहकलन गरिसकेका छन् जसमध्ये यस अवधिमा २० लाख २५ हजार बचत कोष थप भएको छ। यो कोषको परिचालनबाट सामाजिक परिवारहरूले आयसूलक कार्यमा सरिक हुङ्गदा सदस्यहत्तो व्यक्तिगत आयमा समेत वृद्धि भएको छ।

भावी कार्यक्रम

- संस्थाको पञ्चवर्षीय कार्ययोजनालाई थप प्रभावकारी त्पमा लागू गर्ने।
- आगामी वर्ष ४ वटा जिल्लामा कार्यक्रम विस्तार गर्ने प्रयास गर्ने।
- दातृनिकायसङ्गाको सम्बन्धलाई मजबूत बनाई थप स्रोत साधन जुटाउन पहल गर्ने।
- सामाजिक परिवारहरूको संस्थागत विकास र सोको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सबै शक्तिलाई एकत्रित गरी अघि बढाउने।

धन्यवाद

स्थानीय जनताको अगाध माया, स्नेह, सहयोग र सद्भाव, केन्द्र तथा कार्यक्रमेत्रमा खेटर काम गर्ने कर्मचारीको मेहनत, संस्थाका सम्पूर्ण सभासद्यूको सल्लाह, सुझाव तथा सहयोग अनि कार्यसमिति तथा अद्यक्षज्यूको सबल नेतृत्व, कार्यकारी निर्देशकको मेहनत एवं व्यवस्थापन, विभिन्न शुभचिन्तकबाट प्राप्त भएको रचनात्मक सहयोगको लागि हृदयदेखि हार्दिक धन्यवादका साथै यो कार्यक्रमलाई अघि बढाउन आर्थिक त्पले सहयोग पुऱ्याउने दातृनिकाय डेनिडाध्वहुगो, गरिबी निवारण कोष, जिविस लमजु़लगायत सम्बन्धित अन्य जिविस, गाविस, स्थानीय सरकारी तथा गैर सरकारी निकायसमेतलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। आउङ्गदा दिनमा पनि सम्पूर्ण सभासद्को सल्लाह, सुझाव र सहयोगले संस्थाको छावि उज्ज्वल हुङ्गदै जानेछ र नेपालका धैर्यभन्दा धैर्य विपन्न गाउँवस्तीमा विकासको नयाङ्ग किरण फैलाई जाने कार्यमा सामाजिक परिवारका माध्यमबाट सहयोग पुऱ्याउने अठोट गर्छौं। ■

अर्थशुद्धि नै सर्वशुद्धि हो

कोषाध्यक्षा घमेली प्रधानद्वारा आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत

कोषाध्यक्षा घमेली किह क्षेत्रमा रहेर लामो अनुभव सङ्गाले पनि ग्रामीण तहमा सक्रिय संस्थामा पदाधिकारीको जिम्मा सम्हालेको मेरो यो पहिलो अनुभव हो । तर पनि संस्थाले गरेका क्रियाकलाप व्यवस्थापन पक्षबाट वेलावेलामा जानकारी पाउँदै आएकी छ । मासिक त्पमा बस्ने कार्यसमितिका बैठकबाट पनि धैरै कुरा सिक्वै कार्यक्रमप्रति प्रेरित हुँदै आएकी छ ।

अध्यक्षज्यू तथा सभासद् महोदय,

आ.व. २०६६धू०६७ को आम्दानी तथा खर्च विवरण र लेखापरीक्षकको अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भइसकेको छ । सो अनुसार यस संस्थाद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमको आम्दानी र खर्चमध्ये आम्दानी १३ लाख ८ हजार ३ सय ३४ र खर्च ११ लाख ७ हजार ५ सय त्पैयाङ्ग भएको जानकारी गराउँछ ।

माथि प्रस्तुत गरिएको गत आ.व. ०६६धू०६७ को हिसाब विवरणहरू लेखापरीक्षक जेवी राजभण्डारी एन्ड डिविन्सबाट गराई समयमा नै संस्था नवीकरण भइसकेको र प्रस्तुत प्रतिवेदन अनुमोदनका लागि सभासद्वत्समक्ष प्रस्तुत गर्दछ ।

आ.व. २०६६/०६७ मा भएका मुख्य संघर

- संस्थाको केन्द्रीय हिसाबहरू कम्प्युटर सफॅटवेयर मार्फत सञ्चालन हुन थालेकोले संस्थाको केन्द्रीय कारोबार चाहेको बखतमा सबै सरोकारवालाले हेर्न सकिने गरी व्यवस्था गरिएको छ ।
- कार्यक्रम खर्च सरोकारवाला समुदायसम्म विनाभन्फट पुगोस् भन्ने हेतुले गाउँमा कार्यरत उत्प्रेरकहरूको खातामा केन्द्रबाट सिधै रकम पठाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- हेरेक महिनाको पहिलो हप्ता केन्द्रीय कार्यालयबाट लेखा अधिकृत क्षेत्रीय कार्यालयसम्म पुगेर विल भर्पाइ सहकलन गर्ने र पेस्की फर्छ्यौट गर्ने परिपाटी सुरु भएको छ । पुरानो पेस्की फर्छ्यौट पछिमात्र नयाङ्ग पेस्की स्वीकृत गरिने संस्थाको आर्थिक नियमावलीमा उल्लेख भएको लागू गर्दै गइरहेका छाँ ।
- लेखापरीक्षकले दिएका सुझावहरू यस वर्ष पनि क्रमशः लागू हुँदै आएको छ ।
- संस्थाको आर्थिक नियमावली यसै आ.व.मा परिमार्जन र विज्ञहरूको सहयोगद्वारा गरिएको छ ।

६. संस्थाको लेखा कार्यहरू भरपर्दो विश्वासिलो एवं पारदर्शिता कायम गराउने उद्देश्यले नियमहरूको पालनार्थ आन्तरिक लेखा समितिको व्यवस्थापन गरी सो समितिमार्फत आन्तरिक लेखापरीक्षण गरिने व्यवस्था सुरु भएको छ ।

अब म चालु आ.व. ०६६धू०६७ को कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आम्दानीतर्फ आन्तरिक स्रोत धूम्ती कोष १ करोड ९ लाख १७ हजार ५ सय त्पैयाङ्ग, बाह्य दातृनिकायबाट प्राप्त १ करोड २० लाख ९९ हजार ३ सय २० त्पैयाङ्ग र कुल जम्मा २ करोड ५० लाख १६ हजार ८ सय २० त्पैयाङ्ग भएको ।

खर्चतर्फ १ प्रशासनिक खर्च ४४ लाख ७६ हजार ७० त्पैयाङ्ग, कार्यक्रम खर्च १ करोड १ लाख ५६ हजार ७ सय ५० रूपैयाङ्ग रहेको छ ।

सम्पत्तिर्फ १ उपकरण ३ लाख, ८४ हजार रूपैयाङ्ग, धूम्तीकोष १ करोड त्पैयाङ्ग गरी कुल जम्मा १ करोड ८ लाख ८४ हजार त्पैयाङ्ग रहेको छ ।

चालु आ.व. २०६६धू०६७ का लागि २ करोड ५० लाख १६ हजार ८ सय २० त्पैयाङ्ग प्रस्ताव गरिए पनि समग्रको धूम्तीकोषसमेत गर्दा २ करोड १२ लाख २८ हजार ७ सय ४९ त्पैयाङ्ग हुने र प्रस्तावित बजेटमा त. ३७ लाख ८८ हजार ७१ त्पैयाङ्ग नपुग हुन आएकोले प्रस्तावित कार्यक्रमलाई सुचारू त्पमा सञ्चालन गर्न कठिनाइ भएको व्यहोरा जानकारी गराउन चाहन्छ ।

अनुमानित बजेट २०६७ साल साउनदेखि २०६७ चैत्र महिनासम्म

यस संस्थाद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको आम्दानी र खर्च भएगरेको यथार्थ व्यहोरा प्रस्तुत गर्दछ ।

चालु आ.व. ०६६धू०६७ मा

आम्दानीतर्फ ५ गत आ.व. २०६६धू०६७ को मौज्दातबाट ९ लाख १७ हजार ५ सय रूपैयाङ्ग, डानिडाध्रुवयुगोबाट १ करोड रूपैयाङ्ग, गरिबी निवारण कोषबाट ३ लाख १० हजार ६ सय ४९ रूपैयाङ्ग, संस्थागत आम्दानीबाट ६ सय त्पैयाङ्ग गरी कुल आम्दानी १ करोड १२ लाख २८ हजार ७ सय ४९ रूपैयाङ्ग रहेको छ ।

खर्चतर्फ १ प्रशासनिक खर्च : पारिश्रमिक: रू. १९ लाख २१ हजार ८ सय ६०, भ्रमण तथा यातायात खर्च रू. २ लाख ५५ हजार ७३, घरभाडा रू. ३ लाख ८४ हजार ४ सय ३२, अन्य सञ्चालन खर्च २ लाख ९८ हजार ९ सय ८५, कार्यक्रम सञ्चालन खर्च त. ३६ लाख ९७ हजार ८ सय ४९, सम्पत्तिर्फ त. २ लाख ५४ हजार ३ सय ८०, गत वर्षको दायित्व: त. ३५ हजार गरी कुल खर्च: त. ६६ लाख ४७ हजार ५ सय ७९ रहेको छ । आ.व. ०६६धू०६७ चैत्र महिनासम्मको बचत त. ४३ लाख ८१ हजार १ सय ७० छ ।

संस्थाको उल्लेखित यही प्रशासनिक तथा शीर्षकअनुसारको खर्चको माध्यमद्वारा संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम खर्च त. ३६ लाख ९७ हजार ८ सय ४९ त्पैयाङ्ग र विभिन्न सामाजिक परिवारले १ करोड १६ लाख २५ हजार ६ सय ८० त्पैयाङ्ग कोष विभिन्न संघसंस्थाबाट माग गरी जुटाई लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेका छन् ।

समग्रले मानवीय उन्नतिका क्षेत्रमा गर्दै आएको कार्यलाई आर्थिक त्पले समेत आयआर्जन समिति तथा सामाजिक परिवारका सदस्यलाई आत्मर्निभर तुल्याउन यसको स्थापनाकालदेखि नै धूम्ती कोष परिचालन गरी समूह, समहमा विनाधितो र कम व्याज पनि उनीहरूको समितिमा कोष बढिका लागि हस्तान्तरण गरिन्छ ।

२०६६धू०६७ का लागि लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्न प्रवीणध्वज जोशी, फेलो चार्टर्ड एकाउन्टेट (प्रवीण जोशी एन्ड कम्पनी) लाई प्रस्ताव गरेको छु ।

गत तीन वर्षदेखि भोलारामको नाममा जिम्मेवारी साँई आएको त. १२,०००।। पेस्की रकम असुलउपरको लागि पटकध्यपटक अनुरोध गरिएता पनि सो असुल हुन सकेको छैन । अब सो रकम असुल हुने सम्भावना न्यून देखिएकोले अपलेखन (मिनाहा) गरिदिन उपयुक्त हुनेहुँदा निर्णयार्थ प्रस्तुत गरेकी छु ।

उपर्युक्त प्रस्तुत प्रतिवेदनहरू छलफलपछि यहाङ्गहरूमा उठेका जिज्ञासाको उत्तर दिन र सोपछि यसलाई अनुमोदन गरिदिन हुनका लागि प्रस्ताव गर्दछु । साथै यहाङ्गहरूमा प्राप्त रचनात्मक सुझाव कार्यान्वयन गर्दै जाने र संस्थाको आर्थिक प्रणालीलाई चुस्त दुत्सव राख्दै अघि बढ्ने व्यहोरा अध्यक्षलगायत रकम वित्तलाई विश्वास दिलाउन चाहन्छ । र अर्थशुद्धि नै सर्वशुद्धि हो भन्नेमा विश्वास गर्दछु । ■